

Ірина Геннадіївна ЛУЦЕНКО,
кандидат юридичних наук
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків)

Тетяна Анатоліївна ШЕВЧУК,
кандидат юридичних наук, доцент
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків)

Андрій Миколайович ЯЩЕНКО,
доктор юридичних наук, професор
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків)

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СПОСОБІВ ВТЯГНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У ПРОТИПРАВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ: ВІД ТРАДИЦІЙНИХ ПРАКТИК ДО КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ

У статті окреслено основні способи втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність, у пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми. Акцентовано на можливості умовного їх поділу на дві групи : пов'язані і не пов'язані із застосуванням насильства або погрози його застосування. Зосереджено увагу на виборі злочинцем переважно ненасильницьких способів втягнення через особливості дитячої психіки, здатність до навіювання, вразливість до негативного впливу зі сторони

дорослих осіб. Визначено, що найпоширенішим способом втягнення у протиправну діяльність є пропозиція вчинити кримінальне правопорушення, поєднана із психологічним впливом на неповнолітнього з метою викликати у нього свідоме бажання займатись протиправною діяльністю.

Наголошено на активному залученні неповнолітніх до кримінальних практик із використанням мережі Інтернет, соціальних мереж, месенджерів та інших онлайн-комунікаційних засобів. Встановлено, що найбільшого поширення цей вид діяльності набув у зв'язку із активними воєнними діями на території України та втягненні неповнолітніх у політично вмотивовані злочини, пов'язані з розвідувальною, диверсійною, терористичною, пропагандистською діяльністю. Підсумовано важливість дослідження способу вчинення втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність як міждисциплінарної категорії, що вивчається в рамках кримінального права, криміналістики, кримінології, оперативно-розшукової діяльності, юридичної психології, та є основою формування теоретичних і практичних рекомендацій щодо вчасного виявлення, якісного розслідування, ефективної профілактики та протидії втягненню неповнолітніх у протиправну діяльність.

Ключові слова: втягнення у протиправну діяльність, неповнолітній, механізм, спосіб, кіберпростір, кіберзлочинність, протидія злочинності, війна.

Постановка проблеми. Неповнолітні являють собою найбільш вразливу категорію осіб у суспільстві через обмеженість життєвого досвіду, незавершеність формування психічних процесів, піддатливість до зовнішніх впливів та маніпулятивного тиску, схильності до навіювання тощо. Вони стають жертвами протиправних посягань та зазнають різних видів насильства вдома, у школі. Однак найбільшу суспільну небезпечність становлять дії дорослих осіб, спрямовані на втягнення неповнолітніх у заняття протиправною діяльністю, у пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми. Адже вони посягають на основні принципи суспільної моральності та фізичного розвитку і виховання, згубно впливаючи на розвиток неповнолітніх, деформуючи в їх свідомості моральні цінності та формуючи аморальні погляди та протиправні навички.

Охорона інституту дитинства завжди була одним із пріоритетних завдань для всіх соціальних інститутів нашої країни. Однак зараз в умовах відсічі Україною збройної агресії зі сторони російської федерації та негативних тенденцій у зміні криміногенної обстановки цим обумовлених питання захисту та забезпечення реалізації прав дітей в умовах воєнного стану набувають виключної значущості.

За своїми негативними наслідками втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність та пов'язане із цим викривлення, спотворення системи правильних установок особистості є реальною проблемою та становить суттєву загрозу для сучасного суспільства у вигляді ризиків потенційного зростання рівня злочинності неповнолітніх, як резерву

злочинності дорослих осіб.

Теоретичним підґрунтям наукового пошуку стали праці авторства І. О. Бандурки, А. В. Дан, Н. О. Веселовської, С. Ф. Денисова, І. В. Однолько, І. М. Охріменка, В. В. Приловського, О. М. Ситнік, О. С. Стеблинської, І. О. Топольскової, К. О. Чаплинського, Г. Л. Шведової, Н. С. Юзікової та інших вчених, що дозволило дослідити діяльність дорослих осіб щодо підготовки, безпосереднього вчинення та приховування втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність.

Метою статті є виявлення, опис, пояснення основних способів втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність, включаючи прояви кіберзлочинності.

Виклад основного матеріалу. Спосіб вчинення злочину є одним із базових елементів кримінально-правової, криміналістичної, кримінально-процесуальної та кримінологічної характеристик певного виду протиправної діяльності. Спосіб втягнення неповнолітнього у протиправну діяльність являє собою ознаку об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 304 Кримінального кодексу України (далі – КК України) «Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність»; відповідно до статті 91 Кримінального процесуального кодексу України «Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні» – подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення) є однією із обставин, яка підлягає доказуванню у кримінальному провадженні; спосіб підготовки, вчинення та приховування кримінального правопорушення є типовим елементом криміналістичної характеристики злочину; сукупність прийомів, що використовуються особою злочинця під час реалізації кримінально протиправного наміру, є відображенням психофізичних його властивостей та характеру зв'язку із умовами зовнішнього середовища та жертвою кримінального правопорушення, що має виключне значення для кримінологічної характеристики певного виду злочинності.

Законодавець не надає визначення поняття втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність, та, відповідно, не закріплює в законі способи цього діяння, хоча правильне сутнісне розуміння поняття, ознак, форм та способів його вчинення є необхідною передумовою однакового застосування норм закону про кримінальну відповідальність.

Пленум Верховного Суду України у постанові «Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність» № 2 від 27.02.2004 року наголошує на тому, що у справах про втягнення неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність суди мають перевіряти, чи зазначено чітко й конкретно у відповідних процесуальних документах, у чому саме полягало втягнення, його форми та способи¹.

¹ Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність : постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 27.02.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-04#Text>.

Судам необхідно з'ясовувати, які форми та способи втягнення неповнолітнього у вчинення протиправних дій застосовувалися дорослою особою, характер фізичного або психічного примусу, а також – чи не зловживала ця особа службовою, матеріальною або іншою залежністю від неї неповнолітнього. Суди виходять з того, що втягнення завжди передбачає наявність причинного зв'язку між діями дорослої особи і виникненням у неповнолітнього бажання вчинити протиправні дії. Зазначений наслідок може досягатися за допомогою всіх видів фізичного насильства (заподіяння тілесних ушкоджень, мордування, катування тощо) і психічного впливу (погроза застосувати насильство, завдати матеріальних збитків, зганьбити в очах однолітків та товаришів, позбавити повсякденного спілкування, переконання, залякування, обман, шантаж, підкуп, розпалювання почуття помсти, заздрості або інших низьких почуттів; давання порад про місце й способи вчинення злочину або приховання його слідів; обіцянка приховати сліди злочину, забезпечити грошима, подарунками, розвагами тощо)¹.

Сучасні результати узагальнення оперативної, слідчої та судової практики за фактами втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність, проведених К. О. Чаплинським, М. М. Єфімовим, В. В. Приловським свідчать про те, що спосіб втягнення неповнолітніх у заняття протиправною діяльністю містить такі складові, як : підготовка до вчинення злочину: 1) планування протиправного діяння; 2) вибір об'єкту посягання; 3) підбір неповнолітніх осіб, яких необхідно втягнути у протиправну діяльність; 4) вибір засобів втягнення 5) добір співучасників кримінального правопорушення; 6) розподіл ролей між співучасниками; 7) створення у неповнолітнього мотивації до заняття протиправною діяльністю. Способи безпосереднього втягнення неповнолітніх у заняття протиправною діяльністю: 1) використання або погроза використання фізичного насильства (побиття, завдання тілесних ушкоджень); 2) психічний примус (погроза завдати матеріальних збитків, зганьбити в очах однолітків та товаришів, залякування); 3) зловживання особою матеріальною або іншою залежністю від неї неповнолітнього; 4) компрометація чи шантажування (погроза видати компрометуючу інформацію інтимного чи особистісного характеру); 5) обіцянка винагороди за вчинене протиправне діяння; 6) розпалювання низьких почуттів (помсти, заздрості). Способи приховування втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність, якими є : 1) зникнення з місця події; 2) знищення слідів протиправного діяння; 3) використання компрометуючих матеріалів; 4) висунення неправдивого алібі; 5) давання неправдивих показань; 6) відмова від дачі свідчень; 7) вплив на сумлінних учасників кримінального процесу, насамперед свідків і потерпілих².

¹ Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність : постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 27.02.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-04#Text>.

² Чаплинський К. О., Єфімов М. М., Приловський В. В. Наукові та практичні основи методики розслідування втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 268.

Втягнення може бути неконкретизованим, коли дії дорослої особи являють собою пропаганду злочинного способу життя, вербування нових прихильників злочинного світу, що забезпечує поповнення злочинних рядів і не спрямоване на втягнення неповнолітнього у вчинення певного злочину; і конкретизованим, що полягає або у схиленні підлітка до участі в замисленому дорослим злочині як співвиконавця чи пособника, або у формуванні в неповнолітнього самостійного умислу вчинити певне діяння¹.

У переважній більшості випадків втягнення у заняття протиправною діяльністю вчиняється способом, не пов'язаним із застосуванням насильства, а саме шляхом надання пропозиції неповнолітньому взяти участь у вчиненні кримінального правопорушення.

Однак самої лише пропозиції часто недостатньо для отримання згоди взяти участь у кримінальному правопорушенні або протиправній діяльності, і тому злочинці «підкріплюють» пропозицію психологічним впливом на неповнолітнього, що може мати вияв у певних поясненнях, умовляннях, порадах, проханнях, обмані, обіцянках тощо. Наприклад, ОСОБА_8, будучи обізнаним, що ОСОБА_9 є неповнолітнім, шляхом пропозиції та переконання ОСОБА_9 у безкарності, наданням поради неповнолітньому вирішити проблему із розрахунком по боргових зобов'язаннях, схилив його до вчинення крадіжки великої рогатої худоби².

Якщо мова йде про обман, то неправдиві відомості частіше за все стосуються відсутності покарання неповнолітнього, однак можуть бути і щодо не злочинності та правомірності, чи навіть корисності самого діяння. Наприклад, ОСОБА_3 вирішив вчинити крадіжку виробів з металу, розуміючи що самому буде важко це зробити, достовірно знаючи, що ОСОБА_6 та ОСОБА_7 є неповнолітніми, діючи умисно, усвідомлюючи суспільно небезпечний характер своїх дій, передбачаючи їх суспільно небезпечні наслідки і бажаючи їх настання та усвідомлюючи, що своїми діями він втягує неповнолітніх у злочинну діяльність, переконав останніх піти із ним до домоволодіння ОСОБА_5, який проживає по сусідству із ОСОБА_6. Обвинувачений пояснив неповнолітнім, що ніби-то з дозволу власника потрібно зробити порядок у будинку та забрати вироби із металу. У результаті вказаного своїми умисними діями, які були пов'язані з безпосереднім психічним впливом на неповнолітніх, ОСОБА_3 викликав у них прагнення допомогти йому у вчиненні зазначеного кримінального правопорушення, тобто втягнув ОСОБА_6 та ОСОБА_7 у злочинну діяльність³.

¹ Топольскова І. О. Кримінально-правові та кримінологічні аспекти боротьби із втягненням неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / МВС України; Луганська академія внутрішніх справ. Луганськ. 2003. С. 55

² Вирок Ізяславського районного суду Хмельницької області від 10.09.2019 р. Справа № 675/268/19 // БД «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84244496>.

³ Вирок Галицького районного суду Івано Франківської області від 29.09.2020 р. Справа № 341/122/20 // БД «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91852664>.

У випадку використання залежності жертви від особи злочинця, то частіше за все вона виникає внаслідок факту тривалих дружніх або родинних відносин. Так, ОСОБА_4, достовірно знаючи, що його син ОСОБА_6 є неповнолітнім, дав йому вказівку їхати разом з ним, щоб вчинити крадіжку. Будучи залежним від батька психологічно та матеріально, ОСОБА_6 погодився виконати вказівку батька¹. При цьому вчинення втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність, у пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми вчинене батьком, матір'ю, вітчимом, мачухою, опікуном чи піклувальником, або особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого чи піклування про нього кваліфікується за ч. 2 ст. 304 КК України.

Загалом взаємодія між кримінальним правопорушником та жертвою втягнення у протиправну діяльність починається на стадії планування протиправної діяльності та підготовки до злочину і виражається у діях, спрямованих на пошук та безпосередній вибір неповнолітніх, які найвірогідніше піддадуться протиправному впливу, знайомства з ними, налагодження контакту, встановленні дружніх відносин, заволодінні довірою, авторитету як запоруки формування у потенційних жертв злочину зацікавленості, а у подальшому рішучості і бажання вчинити кримінальне правопорушення або займатись протиправною діяльністю. Наприклад, ОСОБА_4 вчинив втягнення неповнолітнього ОСОБА_5 у протиправну діяльність за наступних обставин: маючи намір на вчинення протиправних дій, пов'язаних із незаконним заволодінням чужим майном, достовірно усвідомлюючи те, що ОСОБА_5 є неповнолітнім, з яким він на протязі тривалого періоду (не менше півроку) перебував в дружніх стосунках, неодноразово умисно вчиняв психічний вплив на неповнолітнього у виді висловлювання переконання у безкарності внаслідок протиправних дій як неповнолітнього, розпалювання почуття легкого збагачення, запевнення в продовженні підтримання дружніх відносин. Внаслідок вказаних протиправних умисних дій ОСОБА_4 у неповнолітнього ОСОБА_5 виник рішучий намір взяти участь спільно з ним у вчиненні корисливого злочину, а саме, в таємному викраденні чужого майна².

Нерідкими є факти спільного вживання алкогольних напоїв або наркотичних засобів з метою послаблення самоконтролю неповнолітнього та прискорення процесу його втягнення у протиправну діяльність, коли підліток знаходить психологічне «взаєморозуміння» в умовах помилкової «романтики».

Вивчення судової практики показує, що найчастіше дорослі злочинці в період підготовки і вчинення злочину спеціально, свідомо створюють умови для «п'яного контакту» з підлітками, тобто з цього починається пряма

¹ Вирок Козятинського міськрайонного суду Вінницької області від 27.11.19 р. Справа № 133/308/19 // БД «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85915125>.

² Вирок Ульяновського районного суду Кіровоградської області від 05.08.2020 р. Справа № 385/163/20 // БД «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90785543>

реалізація злочинного задуму. Основне завдання тих, хто втягує, – «полегшити отримання згоди на вчинення злочину, посилити у співучасників злочину рішучість його вчинення»¹.

Слід зауважити, що у разі умисного схиляння неповнолітнього у будь-який спосіб до систематичного вживання спиртних напоїв, збудження у нього такого бажання (спільне вживання спиртних напоїв, умовляння їх вжити, пригощання ними, дарування, розрахунок ними за виконану неповнолітнім роботу тощо) це фактично є втягненням у пияцтво і кваліфікуються за ст. 304 КК України.

Останнім часом все частіше втягнення у протиправну діяльність неповнолітніх відбувається у кіберпросторі, із використанням мережі Інтернет, соціальних мереж, месенджерів та інших онлайн-комунікаційних засобів. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» кіберпростір – це середовище (віртуальний простір), яке надає можливості для здійснення комунікацій та/або реалізації суспільних відносин, утворене в результаті функціонування сумісних (з'єднаних) комунікаційних систем та забезпечення електронних комунікацій з використанням мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних².

Неповнолітні являються найбільш активними користувачами соціальних мереж та месенджерів, таких як Telegram, Tik-Tok, Instagram, Viber, тощо, які і використовують злочинці для залучення неповнолітніх у вчинення злочинів. Окремим важливим інструментом для злочинців у вербуванні та підбурюванні неповнолітніх до протиправної діяльності у цифровому середовищі є онлайн-ігри. Важливе дослідження від Європейської Комісії 2021 року показує, що платформи для онлайн-геймінгу та перегляду потокових трансляцій (Steam, Discord, Twitch) за допомогою своїх функцій, які можуть нагадувати соціальні мережі, також можуть стати платформами, де активно просуваються потрібні злочинцям ідеї та на яких неповнолітніх спонукають до протиправної діяльності.

Молодь України все частіше стає мішенню для маніпуляцій з боку ворожих сил, які безжально використовують їхню вразливість для досягнення своїх цілей. Неповнолітніх залучають до розвідувальної, диверсійної, пропагандистської діяльності, кіберзлочинів, терористичних актів, тощо.

Процес вербування – поступовий, тому молоді люди, які постраждали, можуть не усвідомлювати, що відбувається. У процесі залучення до протиправної діяльності можуть брати участь члени родини чи друзі, через прямий контакт зі злочинними групами або через інтернет безпосередньо зі злочинцем. Повідомлення, членство у закритій групі, комунікація напряму

¹ Туз Н. Д. Соціально-психологічні детермінанти формування особистості неповнолітнього злочинця (кримінологічний аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / МВС України; Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів. 2016. С. 101

² Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 р. № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>.

із воєнним злочинцем можуть викликати відчуття мети, спільноти та ідентичності, що може бути привабливим, особливо якщо хтось постає перед труднощами в житті. Підлітки можуть піддаватися більшому ризику, оскільки вони більш незалежні, досліджують нове та розсувають кордони, коли ростуть і дізнаються більше про свою особистість, погляди на життя та власні почуття. Тож неповнолітні особи вже однозначно є у групі ризику.

Злочинці активно використовують технології штучного інтелекту, щоби вводити дітей в оману, створювати нереальний контент та шантажувати цим контентом дітей з подальшим впливом на останніх, це широкий спектр маніпуляцій, спрямованих на вразливі місця неповнолітніх. Основні причини успішного залучення неповнолітніх до протиправної діяльності криються в емоційній та соціальній незахищеності, відсутності критичного мислення, впливі соціальних мереж і браку уваги з боку батьків¹.

Підсумовуючи, слід вказати, що спосіб, який обирає злочинець для втягнення неповнолітнього у заняття протиправною діяльністю, містить у собі кримінологічно значущу інформацію як про особу злочинця (певні способи притаманні різним типам втягувачів), так і жертву кримінального правопорушення (відповідно до їх типізації), про характер відносин між ними до, під час та після вчинення кримінального правопорушення, особливості взаємозв'язку, що має значення для профілактики кримінальних правопорушень, в тому числі віктимологічної.

Поява нових способів втягнення неповнолітніх у кримінальні практики свідчить про динамізм цієї категорії та чітко визначає потребу моніторингу суспільних процесів, які обумовлюють поширення даного виду злочинності.

Враховуючи чутливість категорії осіб, які є жертвами втягнення у протиправну діяльність, до зовнішніх впливів зі сторони дорослих осіб, аналіз способу вчинення злочину, який особа злочинця обирає для втягнення неповнолітнього у заняття протиправною діяльністю, окрім науково-теоретичної цінності має виключну практичну значущість, адже виявлені закономірності відображають характер взаємодії злочинця із жертвою кримінального правопорушення, та, відповідно, містить вагомий превентивний потенціал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність : постанова Верховного суду України від 27.02.2004 р. № 2 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-04#Text>.

¹ Освітня онлайн-платформа від StopСекстинг: Цифрове середовище та воєнні злочини. Діти. URL: <https://dignityonline.in.ua/adult/posibnyky/tsyfrove-seredovyshche-ta-voienni-zlochyny-dity/>

2. Чаплинський К. О., Єфімов М. М., Приловський В. В. Наукові та практичні основи методики розслідування втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 278 с.

3. Топольскова І. О. Кримінально-правові та кримінологічні аспекти боротьби із втягненням неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / МВС України; Луганська академія внутрішніх справ. Луганськ. 2003. 184 с.

4. Вирок Ізяславського районного суду Хмельницької області від 10.09.2019 р. Справа № 675/268/19 // БД «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84244496>.

5. Вирок Галицького районного суду Івано Франківської області від 29.09.2020 р. Справа № 341/122/20 // БД «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91852664>.

6. Вирок Козятинського міськрайонного суду Вінницької області від 27.11.19 р. Справа № 133/308/19 // БД «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85915125>.

7. Вирок Ульяновського районного суду Кіровоградської області від 05.08.2020 р. Справа № 385/163/20 // БД «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90785543>.

8. Туз Н. Д. Соціально-психологічні детермінанти формування особистості неповнолітнього злочинця (кримінологічний аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / МВС України; Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів. 2016. 232 с.

9. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 р. No 2163-VIII: станом на 4 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>.

10. Освітня онлайн-платформа від StopSexтинг: Цифрове середовище та воєнні злочини. Діти. URL: <https://dignityonline.in.ua/adult/posibnyky/tsyfrove-seredovyshche-ta-voienni-zlochyny-dity/>

Iryna H. LUTSENKO,

PhD in Law

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

Tatiana An. SHEVCHUK,

PhD in Law, Associated Professor

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

Andrii M. YASHCHENKO,

Doctor in Science of Law, Professor

(Kharkov National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

CRIMINAL ANALYSIS OF WAYS OF INVOLVING MINORS IN ILLEGAL ACTIVITIES: FROM TRADITIONAL PRACTICES TO CYBERCRIME

The article is devoted to the main ways of involving minors in illegal activities, in drunkenness, in begging, in gambling. Emphasis is placed on the possibility of their conditional division into two groups: those related and those not related to the use of violence or the threat of its use. Attention is focused on the choice by the offender of predominantly non-violent methods of involvement due to the peculiarities of the child's psyche, the ability to suggestibility, and vulnerability to negative influence from adults. It has been determined that the most common method of involvement in illegal activity is a proposal to commit a criminal offense, combined with psychological influence on a minor in order to arouse in him a conscious desire to engage in illegal activity.

The active involvement of minors in criminal practices using the Internet, social networks, messengers and other online communication tools is emphasized. It has been established that this type of activity has become most widespread in connection with active military operations on the territory of Ukraine and the involvement of minors in politically motivated crimes related to intelligence, sabotage, terrorist and propaganda activities.

The importance of studying the method of committing the involvement of minors in illegal activities as an interdisciplinary category studied within the framework of criminal law, forensics, criminology, operational and investigative activities, and legal psychology, as a basis for the formation of theoretical and practical recommendations for timely detection, high-quality investigation, effective prevention, and counteraction to the involvement of minors in illegal activities, is summarized.

Keywords: *involvement in illegal activities, minor, mechanism, method, cyberspace, cybercrime, combating crime, war.*